

مجموعه مقالات همایش

خمس نگاری

باز نمودن خمسه نظامی در هنر

به کوشش فلیته کنگرانی

www.ketab.ir

هنر گنجینه

سرشناسه	همایش خمشه نگاری، باز نمود خمشه نظامی در هنر (۱۳۹۹)؛ تهران
عنوان و نام پدیدآور	مجموعه مقالات همایش خمشه نگاری، باز نمود خمشه نظامی در هنر/ به کوشش منیره کنگرانی
مشخصات نشر	تهران: فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران، مؤسسه تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری «متن»، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۷۳۰ ص: مصور، جدول، نمونه.
وضعیت فهرست نویسی	شایبک: ۱-۳۰۸-۲۳۲-۹۶۴-۹۷۸
موضوع	فیبا
موضوع	نظامی، الیاس بن یوسف، ۴۵۳۰-۴۶۱۴ ق. خمشه - نقاشی ها، مینیاتورها و غیره. Nezami, Elias - ibn - Yusuf, Khamseh -- Paintings, miniatures, etc
شناسه افزوده	نقاشی در ادبیات -- کنگره ها: Congresses
شناسه افزوده	کنگرانی، منیره، گردآورنده.
شماره کتابشناسی ملی	فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران. مؤسسه تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری «متن». ۸۴۱۰۴۷۴

همایش ملی «خمشه نگاری، باز نمود خمشه نظامی در هنر» در پایگاه علوم استنادی جهان اسلام (ISC) با کد اختصاصی ۹۸۱۹۱-۲۲۴۶۴ ثبت و دارای اعتبار علمی است.

هنرپژوهی

مؤسسه تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری «متن»

مجموعه مقالات همایش خمشه نگاری

باز نمود خمشه نظامی در هنر

به کوشش منیره کنگرانی

ویراستار: محمد عزیزیان

صفحه آرا: میثم رادمهر

طرح جلد: ونوس وحدت

چاپ اول ۱۴۰۰

ناظر چاپ: میثم رادمهر

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپخانه: چاپ روز

شایبک: ۱-۳۰۸-۲۳۲-۹۶۴-۹۷۸

کلیه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

مؤسسه: تهران - انتهای خیابان فلسطین جنوبی - خیابان لقمان ادهم - بن بست بوذرجمهر - شماره

۲۴ - مؤسسه تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری «متن». تلفن: ۴-۶۴۹۸۶۹۲ - دورنگار: ۶۶۹۵۱۶۶۲

فروشگاه مرکزی: خیابان ولی عصر - نرسیده به چهارراه طالقانی - شماره ۱۵۵۰ - ساختمان

مرکزی فرهنگستان هنر. تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۰

پست الکترونیک: Info@matnpublishers.ir

نشانی اینترنتی: www.matnpub.ir

اینستاگرام: [matn_book](https://www.instagram.com/matn_book)

فهرست مطالب

۷.....	آغاز
۹.....	نگاهی به نسخه‌های مصور چاپ سنگی خمسه نظامی (۱۳۵۲-۱۲۶۴ق/۱۸۴۷-۱۹۳۳م) / علی بوذری
۳۹.....	معرفی قدیم‌ترین نسخه مصور خمسه نظامی محفوظ در کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران و مطالعه منتخبی از نگاره‌های این نسخه بر اساس بیت مصور / یاسمین برقی
۶۵.....	تحلیل روایت معراج در سروده‌ها و نگاره‌های خمسه نظامی / علی تقوی
۹۷.....	نمادشناسی نجومی نگاره‌های خمسه نظامی بهرام، اثر شیخ زاده (۹۳۱ق) / جلیل جوکار
۱۳۳.....	مطالعه روابط گفتمانی زیورآلات منقوش در نگاره‌های خسرو و شیرین خمسه نظامی طهماسبی / شقایق چیت‌ساز و بهمن نامور مطلق
۱۶۷.....	شرحی بر نقاشی خسرو و شیرین در بشقاب زرین فام محفوظ در نگارخانه هنری فریر / مجید بهدانی و دکتر محمد خزائی
۱۸۵.....	بازنمایی اشعار خمسه نظامی در کاخ قلعه چالستر / علی‌رضا خواجه احمد عطاری و صفورا قاسمی
۲۰۷.....	واکاوی قالی تصویری سه‌گنبد موزه فرش تهران بر اساس منظومه هفت‌گنبد نظامی / محمدرضا خیراللهی
۲۳۵.....	خمسه‌نگاری در فرش ایران با تأکید بر دو منظومه خسرو و شیرین - لیلی و مجنون / اعظم رسولی
۲۶۵.....	نمایش و روایت خمسه نظامی بر پارچه‌های صفوی / زهره روح‌فر
۲۸۹.....	روایت دلدادگی در قالی ایران با تأکید بر خمسه نظامی / تورج ژوله
۳۲۵.....	تحلیل تطبیقی خمسه‌نگاری مکاتب هرات تیموری و تبریز صفوی (مطالعه موردی: خمسه نظامی عهد سلطان حسین بایقرا و خمسه طهماسبی) / حدیث ساجد و فرزانه فرخ‌فر
۳۵۳.....	رابطه متن و تصویر در تک‌نگاره نسخه مخزن الاسرار میرعماد حسنی / نرگس سیبویه

- شاخصه‌ها و نمادهای مذهبی در نسخه خمشه نظامی محفوظ در کتابخانه ملی پاریس / مهناز شایسته‌فر..... ۳۷۳
- واسازی دو نگاره از منظومه خسرو و شیرین منسوب به رضا عباسی / فیروزه شیبانی رضوانی ۴۱۳
- ملاحظات در باب برخی نسخه‌های خطی خمشه نظامی در کتابخانه آستان قدس رضوی / مهدی صحراگرد..... ۴۳۷
- حیات مفاهیم بهرام، مریخ از وراي نگاره‌های «تاج برگرفتن بهرام گور از میان شیران» / ناهید عبیدی و عاطفه امیری ۴۶۷
- روایت عاشقانه لیلی و مجنون در بافته‌های غیاث‌الدین علی یزدی، هنرمند بافنده دوره صفوی / شهره فضل‌وزیری ۴۹۵
- مؤلفه‌های اندیشه سیاسی ایران‌شهری در نگاره‌های خمشه نظامی (نمونه موردی: خمشه شاه طهماسبی) / مهدی کشاورز افشار ۵۲۱
- دیدار خسرو و شیرین در دو روایت تصویری سلطان محمد و رضا درخشانی / منیژه کنگرانی ۵۵۷
- گونه‌شناسی تشعیرهای خمشه نظامی طهماسبی / مهدی محمدزاده و سهراب نظامی ۵۷۷
- خمشه‌نگاری در کاشی‌های دوره قاجار آثار استاد علی محمد اصفهانی / مهدی مکی‌نژاد ۵۹۹
- مطالعه کارکردهای تخیل در نقوش تشعیر در کتاب خمشه طهماسبی / فاطمه میرابی و بهروز عوض‌پور ۶۲۷
- پیشینه چهره‌نگاری در تاریخ نقاشی ایران (با تکیه بر خمشه نظامی گنجوی و چهار مقاله نظامی عروضی سمرقندی) / علی اصغر میرزایی مهر ۶۵۵
- ویران‌نگاری در خمشه شاه طهماسب؛ بررسی یک نقاشی تعلیمی / بهمن نامور مطلق و مرضیه نامور مطلق ۶۷۳
- تحلیل سبک‌شناختی کتابت شاه محمود نیشابوری در قیاس با کتابت میرعلی هروی و باباشاه اصفهانی با تکیه بر نسخه خمشه نظامی شاه طهماسبی (۹۴۹ق) / علی رضا هاشمی‌نژاد ۶۸۹

آغاز

فرهنگ ایرانی اسلامی از اسطوره‌متن‌های بزرگی چون شاهنامه فردوسی، خمسه نظامی، منطق الطیر و... برخوردار است؛ متونی که از مرزهای زبانی و فرهنگی یک ملت فراتر رفته و با تحت تأثیر قرار دادن آثار دیگر و خلق متن‌های جدید، جهان متنی نوینی را شکل داده‌اند. از میان این اسطوره‌متن‌ها، باید از خمسه حکیم نظامی یاد کرد که جایگاه ویژه‌ای در فرهنگ و ادبیات ایرانی و بلکه جهانی به خود اختصاص داده است. منظومه‌های ارزنده این شاعر شامل مخزن الاسرار، خسرو و شیرین، لیلی و مجنون، هفت پیکر و اسکندرنامه، سرشمار مضامین دینی، حکمی، تعلیمی و تغزلی است و تصاویری ناب و خیال‌انگیز را بازمی‌تاباند. وجه مختلف این منظومه باعث شد که به فاصله اندکی پس از سرایش، به عنوان پیش‌متن و الگویی برای دیگر آفرینندگان متون قرار گیرد. چنانچه با اقتباس و استقبال و نظیره‌سازی از آنها، متون و پیش‌متن‌های بسیاری از گذشته تاکنون متأثر از این شاهکار خلق شده است. این ارتباط بینامتنی منحصر به روابط نظام کلامی نشد و روایت‌های خمسه از بستر نظام نشانه‌ای نخستین خود خارج و در دیگر حوزه‌های نشانه‌ای دیداری، شنیداری، چندرسانه‌ای و... مجال بروز پیدا کرده و متکثر گردید؛ چنانکه امروزه می‌توان به هزاران اثر هنری و بیناشانه‌ای اشاره کرد که در طی زمان ملهم از این اسطوره‌متن بزرگ آفریده شده است. بدین سان نظامی که در اشعارش به فراخور سخن از انواع هنر، همچون نقاشی، معماری، مجسمه‌سازی، صنایع دستی و از هنرمندان بنام یاد کرده، مجالی برای تکثر هنری در زمانی را فراهم آورده است. خرسندیم که با همت معاونت پژوهشی فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران و با برگزاری همایش «خمسه‌نگاری، بازنمود خمسه در هنر» بار دیگر نظرها به شاهکار بزرگ و برجسته ادبی حکیم نظامی معطوف گردید و مجالی برای بازجست و تبیین

قابلیت‌های هنری این منظومه و نحوه تکثیر بینانشانه‌ای آن فراهم آمد. مجموعه پیش رو ۲۶ مقاله منتخبی را شامل می‌شود که پس از بررسی در شورای علمی همایش برای چاپ برگزیده شده‌اند. در این مقالات از زوایای مختلف به نسخه پژوهی، سبک‌شناسی، تصویرشناسی، روابط بینامتنی هنر و ادبیات و بازنمود تصویری خنسه نظامی پرداخته شده است. امید که با حضور و همکاری دیگر پژوهشگران و علاقه‌مندان، چنین پژوهش‌هایی به صورت مستمر در ساحت‌های مختلف به‌ویژه در هنرهای تعاملی، چندرسانه‌ای، چندوجهی و... تداوم و گسترش یابد و برغناي این مباحث افزوده شود.

بهمن نامور مطلق

هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی و دبیر علمی همایش